

การพัฒนากฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา

Development of Law for Mediation of Criminal Dispute at the Investigation Level

สุระทิน ชัยทองคำ¹

Surathin Chaithongkam¹

Received: Nov 16, 2021 Revised: Feb 3, 2022 Accepted: Feb 4, 2022

¹รองศาสตราจารย์ ดร., รองคณบดี และรักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม
วิทยาเขตชลบุรี ชลบุรี 20000

¹Associate Prof. Dr., Deputy Dean and Acting Director Master of Laws Program at Faculty of Law,
Sripatum university Chonburi Campus, Chonburi, 20000, Thailand.

* Corresponding author : E-mail address : suratin_spu1@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน (2) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา (3) เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ให้มีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนยังมีปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับความผิดที่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน ได้แก่ ความผิดลหุโทษ และความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 และกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยังมีความไม่เหมาะสมหลายประการ เช่น คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยที่ไม่ได้กำหนดรูปแบบเป็นองค์คณะเอาไว้ รวมทั้งไม่มีกลไกในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งในกรณีที่ไม่อนุญาตให้คู่กรณีไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา

ข้อเสนอแนะของงานวิจัยฉบับนี้ได้เสนอแนะ แก้ไข เพิ่มเติม พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 มาตรา 10 มาตรา 17 มาตรา 41 มาตรา 44 มาตรา 49 มาตรา 73 และมาตรา 74

คำสำคัญ: ผู้ไกล่เกลี่ย, การระงับข้อพิพาท, การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน

ABSTRACT

This research has three clauses of objectives, those are: (1) To study the problems and obstacles in mediation of criminal dispute at the investigation level; (2) to study, analyze and compare Thai laws with laws in foreign countries for mediation of criminal dispute; (3) To be guidelines for improvement and revision of the Dispute Mediation Act, B.E. 2562, to be effective for achieving the objectives to reduce the number of cases that go to court of law.

The finding from this research, it is found that criminal dispute mediation at the investigation level, still has problems and limitation related to offence which can be mediated in criminal dispute at the investigation level, including petty offence and offence having high rate of punishment of not more than three years according to the annex of the Dispute Mediation Act, B.E. 2562 and criminal dispute mediation process is still inappropriate in several clauses, for example, qualifications of the mediators and mediation does not specify the form of tribunal, as well as there is no mechanism to inspect the discretion of investigating officer who has authority to issue orders in case there is no permission for both parties to mediate criminal dispute.

The recommendation of this research, the researcher recommends for amendment of the Dispute Mediation Act, B.E. 2562, Section 10, Section 17, Section 41, Section 44, Section 49, Section 73 and Section 74.

Keywords: Mediator, dispute resolution, mediation of criminal dispute at investigation level.

บทนำ

การที่มีคดีขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากย่อมมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการขององค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาคดีและเกิดปัญหาคนล้นคุก ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ จำนวนมากเห็นได้จากสถิติในปี พ.ศ.2564 จำนวน 310,223 คน และในปี พ.ศ.2563 จำนวน 357,664 คน [1] การที่มีจำนวนผู้ต้องขังจำนวนมากนั้นทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณแผ่นดินอย่างหลีกเลี่ยงมิได้นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของราชทัณฑ์

ก่อนหน้านี้ฝ่ายรัฐมีความพยายามที่จะหามาตรการต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อเป็นการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลโดยให้คดีความต่าง ๆ สามารถยุติลงก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักโดยภารกิจหลักของรัฐที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ การทำให้มีประชาชนในทุกพื้นที่และทุกระดับเกิดความสุข แต่หากภารกิจดังกล่าวนี้ให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแต่เพียงผู้เดียวอาจจะไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างยั่งยืน หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินการตามภารกิจดังกล่าวนี้จึงอยู่ที่คนในชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดได้มีส่วนร่วมและส่วนได้เสียกับความยุติธรรมได้มีโอกาสและช่องทางที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ [2]

เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นและมีการร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเห็นว่ามีหลายคดีที่ยุติในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้มีการนำคดีไปสู่ชั้นพนักงานอัยการหรือชั้นศาล เนื่องจากในทางปฏิบัติหากคู่กรณีต้องการไกล่เกลี่ยเนื่องจากเห็นว่าเป็นคดีเล็กน้อยหรือไม่กระทบต่อความสงบสุขของสังคม เจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามความประสงค์ของคู่กรณีซึ่งเป็นการกระทำโดยสุจริตมีเจตนาที่จะมุ่งเน้นสร้างความสงบสุขให้แก่สังคม แต่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวไม่มีกฎหมายรองรับส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเสี่ยงต่อความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ในเวลาต่อมาสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีแนวคิดว่าจะมีการเสนอกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาของพนักงานสอบสวนเพื่อให้มีหลักประกันรองรับการปฏิบัติหน้าที่และกำหนดหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติเพื่อให้สามารถควบคุมและตรวจสอบได้โดยเจตนารมณ์ของการเสนอกฎหมายนั้นเพื่อต้องการให้มีกฎหมายนำมาใช้บังคับในกรณีของการไกล่เกลี่ยคดีที่มีโทษเล็กน้อย หรือความผิดที่ไม่รุนแรงซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ [3] จึงมีการนำแนวคิดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งเป็นกระบวนการทางเลือกมาใช้ในการระงับข้อพิพาท โดยกำหนดให้เป็นกฎหมายกลางที่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้ยุติลงได้และเกิดความสงบสุขในสังคมอย่างยั่งยืน

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 67 ก วันที่ 22 พฤษภาคม 2562 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เว้นแต่บทบัญญัติในหมวด 2 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง หมวด 3 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา หมวด 4 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน และหมวด 5 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ซึ่งจะใช้บังคับเมื่อพ้น 180 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มีผลใช้บังคับวันที่ 17 พฤศจิกายน 2562) ปัจจุบันกฎหมายดังกล่าวได้ใช้บังคับมาเป็นเวลา 2 ปี กว่า จากการศึกษาพบว่ายังมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ยังไม่สามารถทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงเห็นควรศึกษาและวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เกิดความสมานฉันท์ และเป็นการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน
2. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา
3. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ให้มีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีการวิจัย

ศึกษาค้นคว้ากฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ และการสืบค้นข้อมูลทางออนไลน์รวมถึงการสอบถามความคิดเห็นทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย ประกอบด้วย พนักงานสอบสวน นักวิชาการ และนายความ

ผลการวิจัย

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการไต่ถามข้อพิพาททางอาญานั้นในบางกรณีเกิดขึ้นจากคู่กรณีแจ้งความประสงค์ที่จะไต่ถาม เจรจากันเพื่อให้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นระงับสิ้นไปโดยไม่ประสงค์จะฟ้องร้องดำเนินคดีต่อกันทำให้คดียุติลง ถือว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ทำให้คดีไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักทำให้ลดปริมาณคดีเข้าสู่ศาลได้อีกทางหนึ่งในเรื่องนี้ฝ่ายบริหารพยายามผลักดันให้มีกระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับความผิดบางประเภทที่ไม่มีรุนแรง ไม่กระทบต่อความสงบสุขของสังคมให้คดียุติในชั้นการสอบสวนโดยไม่ต้องนำคดีเข้าสู่ศาลภายใต้แนวคิดของทฤษฎีอาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยาเพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวเป็นคนดี ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการเสนอร่างกฎหมายหลายฉบับเข้าสู่กระบวนการทางนิติบัญญัติจนในที่สุดจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นกฎหมายกลางเพื่อใช้ในการไต่ถามข้อพิพาททั้งทางแพ่งและอาญา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562 ที่ทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจทำการไต่ถามข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นการสอบสวนได้ก็ตาม จากการศึกษาพบว่ากฎหมายดังกล่าวยังมีประเด็นที่เป็นปัญหารวมทั้งขั้นตอนของการไต่ถามข้อพิพาทมีความไม่เหมาะสมซึ่งส่งผลต่อการดำเนินการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนทำให้ไม่สามารถบรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย การศึกษาและวิจัยจึงนำเอาประเด็นปัญหาต่าง ๆ ไปสู่การวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบโดยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ รวมทั้งความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมายเพื่อนำไปสู่การแก้ไข เพิ่มเติม พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562 เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้เกิดความสมานฉันท์ เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขและลดปริมาณคดีเข้าสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับประเด็นการวิเคราะห์ ประกอบด้วย 3 ประเด็น ดังนี้ (1) ปัญหาเกี่ยวกับฐานความผิด (2) ผู้ไต่ถามและล่าม (3) การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งในการอนุญาตให้ไต่ถามข้อพิพาททางอาญา โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ ดังนี้

1) ปัญหาเกี่ยวกับฐานความผิด

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับฐานความผิดที่เป็นปัญหาอันนำไปสู่การวิจัย ได้แก่

1.1) การกำหนดความผิดลหุโทษที่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นการสอบสวน

เนื่องจากพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 มาตรา 41 (2) ได้กำหนดให้ความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เพียง 7 ฐานความผิดเท่านั้น เป็นความผิดที่พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นการสอบสวนได้

ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดงความคิดเห็นไปในทางทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ความผิดลหุโทษเป็นความผิดเล็กน้อยไม่ได้สร้างความเดือดร้อน รำคาญให้กับสังคม ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หากต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักจะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเสียเวลาโดยใช้เหตุ หากสามารถยุติคดีก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจะเป็นผลดีมากกว่า

ผู้วิจัยเห็นว่า ความผิดลหุโทษนั้นเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง ไม่กระทบต่อความสงบสุขของประชาชน หากสามารถยุติคดีได้โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักได้จะส่งผลดีต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งความผิดลหุโทษนี้ตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเห็นว่าเป็นความผิดเล็กน้อยและไม่ร้ายแรงจึงสามารถยุติคดีได้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 41-2 ที่กำหนดให้ความผิดลหุโทษนั้นพนักงานอัยการสามารถยื่นข้อเสนอเพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพว่ากระทำความผิดโดยตกลงและยินยอมชำระเงินให้แก่คลังแผ่นดินเพื่อแลกกับการที่พนักงานอัยการจะสั่งยุติไม่ดำเนินคดี [4] ดังนั้น ความผิดที่เอกชนเป็นผู้เสียหาย ได้แก่ มาตรา 370 มาตรา 389 และมาตรา 398 จึงควรกำหนดให้เป็นความผิดที่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นการสอบสวนได้ ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 มาตรา 41 (2)

1.2) ปัญหาความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญาที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนได้

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นการสอบสวนตาม มาตรา 41 (3) แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ได้กำหนดความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นการสอบสวนนั้น ได้แก่

(3) ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ความผิดตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นความผิดตามประมวล

กฎหมายอาญา ได้แก่ มาตรา 294 วรรคหนึ่ง มาตรา 295 มาตรา 299 วรรคหนึ่ง มาตรา 300 และ มาตรา 334

ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เห็นว่าในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี จะเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรงมากนักและไม่กระทบต่อความสงบสุขของสังคม การที่กำหนดให้เป็นความผิดที่สามารถดำเนินการไต่สวนข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนได้จะส่งผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ดีกว่าการให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายกำหนดให้ความผิดตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการไต่สวนข้อพิพาท พ.ศ.2562 เพียง 6 ฐานความผิดนี้เท่านั้นที่สามารถดำเนินการไต่สวนข้อพิพาทในชั้นการสอบสวน อย่างไรก็ตามยังมีความผิดฐานอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปีตามประมวลกฎหมายอาญาเอาไว้ ซึ่งเป็นความผิดดังกล่าวไม่ร้ายแรงหรือกระทบต่อความสงบสุขของประชาชน นอกจากนี้ การที่จะไต่สวนข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนได้นั้นจะมีขั้นตอนหรือกระบวนการพิจารณาอีกครั้ง กล่าวคือ เมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายประสงค์และสมัครใจจะเข้าร่วมการไต่สวนข้อพิพาททางอาญา จะต้องยื่นคำร้องขอไต่สวนข้อพิพาททางอาญาต่อพนักงานสอบสวน ซึ่งในขั้นตอนนี้พนักงานสอบสวนจะต้องเสนอต่อพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจเพื่อพิจารณาว่าพฤติการณ์ของการกระทำความผิดไม่ร้ายแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม จึงจะออกคำสั่งว่าจะอนุญาตให้ดำเนินการไต่สวนข้อพิพาทได้หรือไม่ (มาตรา 44 วรรคหนึ่ง) การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ก็เพื่อให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งได้กลั่นกรองถึงลักษณะของการกระทำว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้กระบวนการไต่สวนข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนหรือไม่ ซึ่งไม่ได้หมายความว่าเมื่อเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีแล้วจะต้องดำเนินการไต่สวนข้อพิพาททุกคดีเสมอไป ดังนั้น จึงควรกำหนดให้ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปีทุกประเภทตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นความผิดที่สามารถดำเนินการไต่สวนข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนได้

1.3) ปัญหาการไต่สวนข้อพิพาทความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 วรรคหนึ่ง

ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดงความคิดเห็นแตกต่างกันดังนี้สำหรับนักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นว่าควรกำหนดให้ทั้ง 12 อนุมาตรา สามารถดำเนินการไต่สวนข้อพิพาทในชั้นการสอบสวนได้ อย่างไรก็ตามเห็นควรพิจารณาในเรื่องของราคาทรัพย์สินที่ถูกลักประกอบด้วย เนื่องจากทรัพย์สินที่ถูกลักจะมี

ราคาที่แตกต่างกัน สำหรับพนักงานสอบสวนเห็นว่าควรกำหนดให้ความผิดตามอนุมาตรา (3)-(6) สามารถดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทได้ เนื่องจากเห็นว่าวิธีการลัทธิพยานนั้นไม่มีความรุนแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมส่วนนายความได้แสดงความคิดเห็นว่าควรกำหนดให้ความผิดตาม อนุมาตรา (10) และ (11) เท่านั้น ที่สามารถดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทในชั้นการสอบสวนได้ เนื่องจากลักษณะการกระทำไม่รุนแรงหรือบางคดีการลัทธิพยานของนายจ้างอาจจะเกิดความยากจนทำให้ต้องกระทำความผิด

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรกำหนดให้เป็นความผิดที่สามารถดำเนินการไต่ถามข้อพิพาททางอาญา ในชั้นการสอบสวนได้ทั้ง 12 อนุมาตรา เนื่องจากว่าลักษณะของการกระทำความผิดจะเป็นการลัทธิพยานที่มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับความผิดฐานลัทธิพยานตามมาตรา 334 เพียงแต่มีลักษณะการกระทำความผิดที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การกระทำความผิดฐานลัทธิพยานตามมาตรา 335 วรรคหนึ่ง ในบางคดีไม่มีความรุนแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมมากนัก เช่น ลัทธิพยานในเวลากลางคืน ลัทธิพยานในเคหสถานหรือสถานที่ราชการ ลัทธิพยานโดยลวงว่าเป็นเจ้าพนักงาน ลัทธิพยานที่เป็นของนายจ้างหรือที่อยู่ในความครอบครองของนายจ้าง เป็นต้น จะเห็นว่าหากมีการกระทำความผิดตามที่กล่าวมาจะส่งผลให้ผู้กระทำความผิดต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายการยุติธรรมกระแสหลัก จะไม่เป็นผลดีทั้งต่อตัวผู้กระทำความผิด และเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมและส่งผลให้มีคดีขึ้นสู่ศาลจำนวนมากเป็นปัญหาต่อการบริหารจัดการของสำนักงานศาลยุติธรรม

ดังนั้น เห็นควรกำหนดให้ความผิดฐานลัทธิพยานตามมาตรา 335 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดที่สามารถดำเนินการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนได้

2) ผู้ไต่ถามและล่าม

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับผู้ไต่ถามและล่ามที่เป็นปัญหาอันนำไปสู่การศึกษาและวิจัย ได้แก่

2.1) คุณสมบัติผู้ไต่ถาม

ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็น เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเห็นว่าคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นยังไม่เหมาะสมโดยพนักงานสอบสวนได้แสดงความคิดเห็นว่าควรกำหนดคุณสมบัติเพิ่มเติมอีก กล่าวคือ ผู้ไต่ถามจะต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานทางด้านกฎหมายมาแล้วอย่างน้อย 10 ปี เพราะจะทำให้เข้าสภาพปัญหาข้อพิพาททางกฎหมายได้เป็นอย่างดี ส่วนนักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นว่าเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ผู้ไต่ถามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเต็มที่จะควรกำหนดคุณสมบัติเพิ่มขึ้นโดยจะต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลาย สำหรับนายความได้แสดง

ความคิดเห็นว่าควรกำหนดคุณสมบัติของผู้ใกล้เคียงเพิ่มขึ้นอีก คือ ความเป็นกลางและเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายเพื่อที่จะทำให้กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนประสบความสำเร็จ

ผู้วิจัยเห็นว่า ตามมาตรา 10 ได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้เพียง 2 ข้อ เท่านั้น เห็นว่ายังไม่เหมาะสมที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน เพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดในเรื่องอายุเอาไว้ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งโดยส่วนใหญ่แล้วในการกำหนดคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ เช่น การเรียน การสมัครงาน หรือการดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ที่สำคัญส่วนใหญ่จะกำหนดอายุเอาไว้รวมถึงคุณวุฒิด้านการศึกษาที่มีความจำเป็นรวมทั้งการเป็นบุคคลที่ล้มละลาย สำหรับผู้ใกล้เคียงนอกจากจะกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ.2562 ยังมีอยู่ในระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ว่าด้วยการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ.2562 เป็นเรื่องการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนโดยระเบียบดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 และมาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ.2562 ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ใกล้เคียงโดยมีคุณสมบัติคือ อายุไม่ต่ำกว่า 30 ปีบริบูรณ์ (ข้อ 23 ก. (1)) นอกจากเรื่องอายุแล้วระดับการศึกษาก็เป็นเรื่องสำคัญในการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนนั้นลักษณะของการกระทำความผิดอาจจะมีบางคดีที่สลับซับซ้อนเกี่ยวข้องกับองค์กรหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ควรที่จะกำหนดระดับการศึกษาขั้นต่ำเอาไว้ซึ่งอย่างน้อยควรจบระดับปริญญาตรี

ดังนั้น เห็นควรกำหนดคุณสมบัติผู้ใกล้เคียง ควรจะมีอายุ อย่างน้อย 30 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

2.2) การกำหนดวาระของผู้ใกล้เคียง

ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็น เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเห็นว่าควรมีการกำหนดวาระเอาไว้ โดยพนักงานสอบสวนเห็นว่าควรมีการประเมินตามรอบระยะเวลา เช่น 1 ปี ถ้าผ่านก็ต่อไปอีก สำหรับทนายความเห็นว่าควรกำหนดวาระไว้ 2 ปี ส่วนนักวิชาการเห็นว่าควรกำหนดวาระ 3 ปี

ผู้วิจัย เห็นว่า การกำหนดวาระของการเป็นผู้ใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนจะเป็นผลดี กล่าวคือ หากพิจารณาทางด้านผู้ใกล้เคียงอย่างน้อยจะได้รู้ตัวเกี่ยวกับกรอบระยะเวลาอย่างชัดเจนในการปฏิบัติหน้าจะได้วางแผนการดำเนินชีวิตและการทำงาน เพื่อเป็นการลดการผูกขาด

ในการทำหน้าที่ดังกล่าว ในส่วนของหน่วยงานของรัฐจะได้มีการวางแผนในการบริหาร จัดการ เพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพกับจำนวนผู้ใกล้ชิดและระยะเวลาที่มีอยู่ในแต่ละช่วงวาระของการเป็นผู้ใกล้ชิด

ดังนั้น ควรกำหนดระยะเวลาของการเป็นผู้ใกล้ชิดโดยกำหนดไว้ 3 ปี ซึ่งกำหนดระยะเวลา ดังกล่าวจะไม่มากหรือน้อยเกินไปและจะสอดคล้องกับระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการใกล้ชิดข้อพิพาทของศูนย์ใกล้ชิดข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ.2562 ที่กำหนดให้ผู้ขึ้น ทะเบียนผู้ใกล้ชิดมีวาระ 3 ปี (ข้อ 29)

2.3) การให้ผู้นำชุมชนเข้าร่วมในการใกล้ชิดในชั้นการสอบสวน

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ พนักงานสอบสวนเห็นว่าเนื่องจาก ผู้นำชุมชนนั้นเป็นบุคคลสาธารณะมีภารกิจอีกมากมายที่ต้องดำเนินการตามภาระหน้าที่ของแต่ละคน อาจจะไม่มีเวลามากนักคงไม่เหมาะสมหากจะให้เข้าร่วมในการใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญาใน ชั้นการสอบสวน สำหรับทนายนิวกิจการและทนายความได้แสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเห็นว่า ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ ย่อมจะทราบข้อมูลของผู้เสียหายและผู้กระทำ ความผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมและสาเหตุของการกระทำความผิดได้เป็นอย่างดี เนื่องจากว่า อยู่ในชุมชนมีความใกล้ชิดและรู้จักกันจึงน่าจะเป็นเรื่องที่ดีที่จะนำไปสู่การเจรจาตกลงระงับข้อพิพาท ทางอาญาได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัย เห็นว่า ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือซึ่งเป็นต้นทุนเดิมที่มี อยู่ในตัวผู้นำชุมชน ทำให้คู่กรณีเกิดความเกรงใจ ไวใจ มากกว่าที่จะให้คนอื่นที่คู่กรณีไม่รู้จักซึ่งอาจจะ เกิดความไม่ไว้วางใจหากมีการตกลงไปตามที่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้องมานั้นจะเกิดความได้เปรียบ หรือเสียเปรียบอย่างไรบ้าง ดังนั้น ควรกำหนดให้ผู้นำชุมชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ใกล้ชิดเข้าร่วมใน การใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน

2.4) องค์คณะผู้ใกล้ชิด

ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทนายความได้แสดงความคิดเห็นว่า พนักงานสอบสวนที่เป็นผู้รับผิดชอบคดีเป็นคนที่ได้ทราบเรื่องราวข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมากที่สุด เนื่องจากได้รับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายและได้มีการสอบปากคำไว้เบื้องต้นจะเข้าใจในเนื้อหาของคดี เป็นอย่างดี ดังนั้น การให้พนักงานสอบสวนเข้าร่วมในการใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญาในชั้นการ สอบสวนจึงเห็นว่าเหมาะสมแล้ว สำหรับพนักงานสอบสวนกลับแสดงความคิดเห็นตรงกันข้ามกับ ทนายความ กล่าวคือ พนักงานสอบสวนเห็นว่าไม่ว่าผลของการเจรจาจะออกมาอย่างไรก็อาจทำให้ คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเกิดความไม่พอใจและอาจจะกล่าวหาว่าพนักงานสอบสวนเข้าข้างอีกฝ่ายหนึ่งก็ได้

ซึ่งจะส่งผลเสียต่อพนักงานสอบสวนมากกว่าผลดี ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักวิชาการที่เห็นว่าไม่ควรให้พนักงานสอบสวนเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนแต่ควรเป็นผู้ประสานงาน คอยอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะดีกว่า นอกจากนี้หากในชั้นการไกล่เกลี่ยคู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ก็จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักซึ่งพนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินการสอบสวนในคดีนี้ต่อไปอีก

ผู้วิจัยเห็นว่า การกำหนดรูปแบบผู้ไกล่เกลี่ย เป็นองค์คณะน่าจะเหมาะสมที่สุดโดยเฉพาอย่างยิ่งการให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพราะเป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้ความเคารพและเกรงใจมากที่สุดซึ่งผู้นำชุมชนจะทราบที่มาและปัญหาอันนำไปสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ดีที่สุดแต่อย่างไรก็ตามในส่วนของผู้นำชุมชนควรกำหนดไว้ในแต่ละคดีเพียงคนเดียวก็เพียงพอ ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน กล่าวคือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยส่งเสริมสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน ควบคุมการจัดการความขัดแย้งในเชิงสมานฉันท์ ซึ่งในรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ประสบความสำเร็จจะดำเนินการรูปแบบของสภาชุมชนป้องกันอาชญากรรม (The Communal Councils for Crime Prevention หรือ CCPD) เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้น CCPD จะเข้าไปมีส่วนในการไกล่เกลี่ยเพื่อให้คดีอาญาระงับไปโดยจัดให้มีคณะกรรมการไกล่เกลี่ยคดี (Mediation Committee) ขึ้นมาซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนที่ได้รับการคัดเลือกมาจากชุมชน ตำรวจ ฝ่ายกระบวนการยุติธรรมฝ่ายการศึกษาและสมาคมต่าง ๆ ทำการไกล่เกลี่ยและยังจัดให้มีคณะกรรมการบูรณาการชุมชน (Community Reparative Boards) คอยทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยการทำความผิดอาญาก่อนที่คดีจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ก่อนการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน [5] ดังนั้นควรกำหนดรูปแบบองค์คณะในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน โดยกำหนดไว้ 2 คน ประกอบด้วย ผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้อยู่แล้ว และผู้นำชุมชนหากให้ตำรวจเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยจะส่งผลเสียมากกว่าซึ่งจะถูมองว่าเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็เป็นไปได้

2.5) กำหนดบทลงโทษผู้ไกล่เกลี่ยที่เปิดเผยความลับ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้แสดงความคิดเห็นแตกต่างกัน กล่าวคือ นักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นว่าหากผู้ไกล่เกลี่ยนำข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ทราบในระหว่างการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยไปเปิดเผยต่อสาธารณะน่าจะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดบทลงโทษเพิ่มขึ้นอีกแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนและทนายความได้แสดงความคิดเห็นเหมือนกัน กล่าวคือ พนักงานสอบสวนให้เหตุผลว่าการกำหนดบทลงโทษเอาไว้จะเป็นการป้องปรามผู้ไกล่เกลี่ยไม่ให้นำข้อมูลหรือข้อเท็จจริงไปเปิดเผยต่อสาธารณะ ส่วนทนายความให้

เหตุผลว่าการที่ผู้ใกล้ชิดนำข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ได้รับทราบจากการเป็นผู้ใกล้ชิดไปเปิดเผยต่อสาธารณะอาจเกิดความเสียหายต่อคุณประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงต้องรักษาข้อมูลต่าง ๆ เอาไว้ไม่ควรนำไปเปิดเผย หากฝ่าฝืนควรมีบทลงโทษ

ผู้วิจัย เห็นว่าผู้ทำหน้าที่ในการใกล้ชิดมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปกปิดข้อมูลหรือข้อเท็จจริงของคุณประโยชน์เอาไว้เนื่องจากคุณประโยชน์ได้ไว้วางใจจึงได้เลือกให้มาทำหน้าที่เป็นผู้ใกล้ชิด ดังนั้น จึงควรกำหนดบทลงโทษผู้ใกล้ชิดที่นำข้อมูลหรือข้อเท็จจริงไปเปิดเผยต่อสาธารณะซึ่งอาจจะทำให้คุณประโยชน์ได้รับความเสียหาย เพื่อเป็นการป้องปรามผู้ใกล้ชิดนำข้อมูลไปเปิดเผยอีกทางหนึ่ง

2.6) กำหนดบทลงโทษล่ามที่จงใจแปลผิดไปจากความจริง

ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เห็นว่ากำหนดบทลงโทษเอาไว้โดยพนักงานสอบสวนให้เหตุผลว่าเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้แปลเกิดการทุจริตและอาจจะแปลเพื่อให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบหรือเสียเปรียบกันได้ สำหรับนักวิชาการให้เหตุผลว่าควรกำหนดโทษไว้เพื่อเป็นการป้องปรามส่วนนายความให้เหตุผลว่าการที่ล่ามจงใจแปลผิดไปจากความจริงจะทำให้คุณประโยชน์อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความเสียหายและอีกฝ่ายได้รับประโยชน์จะเห็นได้ว่าล่ามเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านภาษาเพียงผู้เดียวซึ่งอาจจะแปลอย่างไรก็ได้ ดังนั้น จึงเห็นควรกำหนดบทลงโทษเอาไว้

ผู้วิจัย เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของล่ามนั้นหากจงใจแปลผิดไปจากความจริงจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรม ผลจากการจงใจแปลผิดไปจากความจริงนี้ทำให้ผู้ใกล้ชิดได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องจะส่งผลต่อการให้ความเห็นด้านต่าง ๆ ที่ผิดเพี้ยนและจะไม่เป็นธรรมแก่คุณประโยชน์และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้น ควรที่จะกำหนดบทลงโทษเอาผิดผู้แปลที่จงใจแปลผิดไปจากความจริง

3) การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่ง

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งที่เป็นปัญหาอันนำไปสู่การศึกษาและวิจัย ได้แก่

3.1) การอุทธรณ์คำสั่งของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่ง

ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เห็นควรให้มีระบบการอุทธรณ์คำสั่งของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งไม่อนุญาตให้คุณประโยชน์ใช้กระบวนการใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนเพื่อเป็นการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจอีกครั้งหนึ่ง

ผู้วิจัยเห็นว่า เพื่อให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งและเกิดความเป็นธรรมต่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายจึงเห็นควรกำหนดให้มีการอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งอีกชั้นหนึ่ง

3.2) องค์การที่มีอำนาจรับอุทธรณ์คำสั่งของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่ง

ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เห็นว่าเมื่อพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่ง เมื่อออกคำสั่งไม่อนุญาตให้มีการไต่สวนข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนก็ควรที่จะมีกระบวนการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจอีกชั้นหนึ่งโดยพนักงานสอบสวนเห็นว่าควรที่จะอุทธรณ์คำสั่งไปยังกระทรวงยุติธรรมภายในเจ็ดวันเมื่อมีคำวินิจฉัยอย่างไรให้เป็นที่สุด ส่วนนายความเห็นว่าควรอุทธรณ์ไปยังหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด หรือหน่วยงานอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดภายในสิบวันเมื่อองค์กรเหล่านี้มีคำวินิจฉัยอย่างไรให้เป็นที่สุด สำหรับนักวิชาการเห็นว่าควรที่จะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวไปยังสำนักงานอัยการภายในเจ็ดวันน่าจะเหมาะสมที่สุดและเมื่อสำนักงานอัยการมีคำวินิจฉัยอย่างไรให้เป็นที่สุด

ผู้วิจัยเห็นว่า เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการไต่สวนข้อพิพาท พ.ศ.2562 ต้องการให้คดีเล็กน้อยไม่ร้ายแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม คู่กรณีสามารถ ตกลง เสร็จๆ เพื่อยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยอาศัยกลไกของหน่วยงานภาครัฐในการอำนวยความสะดวก ดังนั้น หากว่าพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่งไม่อนุญาตให้มีการไต่สวนข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนเพื่อให้มีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจอีกครั้งจึงควรให้หน่วยงานภายนอกตรวจสอบจะเกิดความเป็นธรรมมากกว่าการให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติตรวจสอบกันเองซึ่งในเรื่องนี้ผู้ทรงคุณวุฒิต่างมีความเห็นแตกต่างกันไปในเรื่องการให้องค์กรใดตรวจสอบการใช้ดุลพินิจแต่ที่เห็นความเห็นเหมือนกัน คือ ระยะเวลาในการอุทธรณ์ควรอุทธรณ์ภายในเจ็ดวันและคำวินิจฉัยให้เป็นที่สุด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรจะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายปกครองเช่นเดียวกับกรณีการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 วรรคแรก อย่างไรก็ตามให้คำวินิจฉัยของผู้ว่าราชการให้เป็นที่สุด

สรุปและอภิปรายผล

ปริมาณคดีอาญาที่เพิ่มมากขึ้นนั้นเป็นปัญหาในหลายประเทศไม่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้น จึงมีการพยายามนำเอามาตรการต่าง ๆ เข้ามาใช้บังคับในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อเป็นการ

เบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดเพียงเล็กน้อย หรือไม่กระทบต่อความสงบสุขของสังคมมากนักออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักซึ่งก่อนหน้านี้ฝ่ายรัฐมีความพยายามที่จะหามาตรการต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อเป็นการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลโดยให้คดีความต่าง ๆ สามารถยุติลงก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก หากผู้ต้องขังมีจำนวนมากก็จะทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณแผ่นดินนอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของราชทัณฑ์ อย่างหลีกเลี่ยงมิได้

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษากระบวนการและขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ปัญหาเกี่ยวกับฐานความผิด (2) ผู้ไกล่เกลี่ยและล่าม (3) การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งในการอนุญาตให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน ซึ่งผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ทั้ง 3 ประเด็นหลักดังกล่าว ทำให้ทราบว่าในแต่ละประเด็นยังมีปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดที่ไม่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว ข้อค้นพบจากการผู้วิจัยจึงได้นำไปสู่การแก้ไข เพิ่มเติมพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการเบี่ยงเบนคดีเล็กน้อย หรือไม่ร้ายแรงออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ทำให้ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล เกิดความสมานฉันท์ในสังคมและเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 พบว่ายังมีปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดที่จะทำให้กฎหมายดังกล่าวไม่สามารถใช้บังคับได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้มีข้อเสนอแนะ แก้ไข เพิ่มเติม กฎหมายดังกล่าว ดังนี้

(1) การกำหนดฐานความผิด

(1.1) การกำหนดความผิดลหุโทษเพิ่มขึ้นให้สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนได้ โดยการแก้ไข เพิ่มเติม มาตรา 41 (2) ดังนี้

มาตรา 41 บัญญัติว่า “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนให้กระทำได้ในความผิด ดังต่อไปนี้

(2) ความผิดลหุโทษตาม **มาตรา 370 มาตรา 389** มาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 มาตรา 397 และ **มาตรา 398** แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(1.2) การกำหนดความผิดที่อัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปีทุกประเภทตามประมวลกฎหมายอาญาสามารถใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนได้ โดยการแก้ไข เพิ่มเติม มาตรา 41 (3) ดังนี้

มาตรา 41 บัญญัติว่า “การใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนให้กระทำได้ในความผิด ดังต่อไปนี้

(3) ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี **แห่งประมวลกฎหมายอาญา**”

(1.3) การกำหนดให้ความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดที่สามารถการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนได้โดยการแก้ไข เพิ่มเติม มาตรา 41 (4) ดังนี้

มาตรา 41 บัญญัติว่า “การใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนให้กระทำได้ในความผิด ดังต่อไปนี้

(4) ความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 335 วรรคหนึ่ง **แห่งประมวลกฎหมายอาญา**

(2) ผู้ใกล้เคียงและล่าม

(2.1) กำหนดคุณสมบัติผู้ใกล้เคียงเพิ่มขึ้น โดยการแก้ไข เพิ่มเติม มาตรา 10 ดังนี้

มาตรา 10 บัญญัติว่า “ผู้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ใกล้เคียงต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(3) มีอายุ 30 ปี บริบูรณ์

(4) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี

ข. ลักษณะต้องห้าม

(4) เป็นบุคคลล้มละลาย”

(2.2) การกำหนดวาระของผู้ใกล้เคียงโดยการแก้ไข เพิ่มเติม มาตรา 17 เป็น 17/1 ดังนี้

มาตรา 17/1 บัญญัติว่า “ผู้ใกล้เคียงมีวาระในการดำรงตำแหน่ง คราวละ 3 ปี นับแต่วันที่ ได้รับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ใกล้เคียง”

(2.3) การให้ผู้นำชุมชนเข้าร่วมเป็นองค์คณะในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน โดยการแก้ไข เพิ่มเติม มาตรา 49 วรรคสอง ดังนี้

มาตรา 49 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาตามวรรคหนึ่งจะต้องมีผู้นำชุมชนซึ่งได้รับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเข้าร่วมเป็นองค์คณะในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาทุกครั้ง”

(2.4) กำหนดบทลงโทษผู้ไกล่เกลี่ยที่เปิดเผยความลับ โดยการแก้ไข เพิ่มเติม มาตรา 73 ดังนี้

มาตรา 73 บัญญัติว่า “ผู้ไกล่เกลี่ยได้ล่วงรู้ข้อมูลหรือความลับของผู้อื่นโดยการทำหน้าเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้วเปิดเผยข้อมูลหรือความลับนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(2.5) กำหนดบทลงโทษล่ามที่จงใจแปลผิดไปจากความจริง โดยการแก้ไข เพิ่มเติม มาตรา 74 ดังนี้

มาตรา 74 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นล่ามในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา จงใจแปลข้อความให้ผิดไปจากความเป็นจริงในข้อสำคัญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(3) การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวน

(3.1) การอุทธรณ์คำสั่งของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่ง โดยการแก้ไข เพิ่มเติม มาตรา 44 วรรคสอง ดังนี้

มาตรา 44 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่งไม่อนุญาตให้คู่กรณีไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ให้คู่กรณียื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่ง”

(3.2) องค์การที่มีอำนาจรับอุทธรณ์คำสั่งของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่ง โดยการแก้ไข เพิ่มเติม มาตรา 44 วรรคสอง ดังนี้

มาตรา 44 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่ง มีคำสั่งไม่อนุญาตให้คู่กรณีไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ให้คู่กรณียื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่ง”

บรรณานุกรม

- [1] กรมราชทัณฑ์. (2564). รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์. สืบค้น 7 มิถุนายน 2564 จาก <http://www.correct.go.th/stathomepage>.
- [2] กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2550). ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : หลักการและแนวคิด เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- [3] คณะกรรมการการยุติธรรมและการตำรวจ วุฒิสภา. (2554). รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาชั้นสอบสวน. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- [4] อุทัย อาทิวะ. (2562). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทพ.ศ.2562. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ. พรินติ้ง.
- [5] อุดม รัฐอมฤต. (2548). บทบาทของอัยการในมุมมองของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.